

και από την τοπική μουσική παράδοση, άμεσα συνδεδεμένη με ήθη και έθιμα, καθώς και τη λατρεία τοπικών αγίων. Αυτές οι νέες περιφερειακές μουσικές τάσεις πολύ πιθανόν να οδήγησαν και στη διαμόρφωση ενός πιο λαϊκού χαρακτήρα της εκκλησιαστικής μουσικής, απελευθερωμένης ως ένα βαθμό από τα καθιερωμένα μουσικά πρότυπα.

Ήδη από τα τέλη του 15ου και τις αρχές του 16ου αιώνα αποκρυσταλλώνεται το ύφος της Βυζαντινής Μουσικής στην Κύπρο και μπορούμε πια να μιλούμε ξεκάθαρα για ένα τοπικό μουσικό ύφος, χαρακτηριστικό της εκκλησιαστικής μουσικής παράδοσης στην Κύπρο, που διαμορφώθηκε στο νησί κατά τη Μεταβυζαντινή περίοδο.

Ο Νικόλαος Πετρόπουλος

Μια σημαντική μουσική προσωπικότητα αυτής της περιόδου είναι ο Νικόλαος Πετρόπουλος, του οποίου η ακμή τοποθετείται κατά το β' ήμισυ του 15ου αιώνα. Μας παρέδωσε σημαντικά μέλη της κυπριακής μουσικής παράδοσης, άμεσα συνδεδεμένα με τοπικά ήθη και έθιμα.

Ανάμεσα στις συνθέσεις του (Καταβασία, Τρισάγιο Κυριακών, Οίκος από τον Ακάθιστο, Πρόλογοι, αλλαγμάτα, θεοτόκιο), που ανθολογούνται σε αρκετά μουσικά χειρόγραφα, συγκαταλέγεται και ένας πολυέλεος, χαρακτηριστικό μουσικό δείγμα της εκκλησιαστικής μουσικής κατά το ιδιαίτερο μουσικό τοπικό ύφος που διαμορφώθηκε στα νέα μουσικά περιφερειακά κέντρα. Μεγάλο ενδιαφέρον ανάμεσα στις συνθέσεις του Νικόλαου Πετρόπουλου επικεντρώνεται στη μελοποίηση του «Άρατε πύλας», το οποίο αποτελεί και τη μοναδική μελοποίηση των στίχων αυτών σε ολόκληρο τον ελληνικό χώρο. Αυτό αποδεικνύει και τη μεγάλη σημασία που είχε το έθιμο αυτό στην Κύπρο και που τηρείται σε αρκετές εκκλησίες και μοναστήρια μέχρι σήμερα τη νύκτα του Μεγάλου Σαββάτου προς το πρωί της Κυριακής της Αναστάσεως, μετά το «Χριστὸς Ἄνεστη» και την ανάγνωση του Ευαγγελίου. Με την επιστροφή του ιερέα και των ψαλτών μπροστά στην είσοδο του ναού γίνεται η αναπαράσταση της σκηνής των «κεκλυσμένων θυρών».

Ο Ιωάννης Κορδοκοτός και ο ιερέας Θωμάς Κορδοκοτός

Την ίδια περίπου περίοδο μνημονεύονται σε μουσικά χειρόγραφα οι δύο μουσικές προσωπικότητες, που πιθανόν να προέρχονταν από την ίδια οικογένεια, ο Ιωάννης Κορδοκοτός, γραφέας μουσικών χειρογράφων, ιερέας και «έβδομαδάριος

της καθολικής εκκλησίας τῶν Ρωμαίων Λευκωσίας», και ο ιερέας Θωμάς Κορδοκοτός, πρωτοψάλτης της «Αρχιεπισκοπῆς Γρεκῶν». Ο ιερέας Θωμάς Κορδοκοτός συνθέτει θεοτοκία, μαθήματα στιχηραρίου, Τρισάγιο Κυριακών και κρατήματα. Ο Ιωάννης Κορδοκοτός συνθέτει καλοφωνικά στιχηρά προς τιμὴν του αγίου Τριφυλλίου και επισκόπου Λήδρας, μεγαλυνάρια, οίκους της Ακαθίστου και Τρισάγια. Όπως φαίνεται, δραστηριοποιήθηκε και στον τομέα της παραγωγής χειρογράφων, αφού μνημονεύεται και ως ένας από τους δύο γραφείς του μουσικού χειρογράφου αρ. 300 (έτους 1475-1500) που φυλάσσεται σήμερα στη βιβλιοθήκη της Μονής Λειμώνος και περιλαμβάνει κυρίως συνθέσεις Κυπρίων μελοποιών.

Ο Κωνσταντίνος Φλαγγής

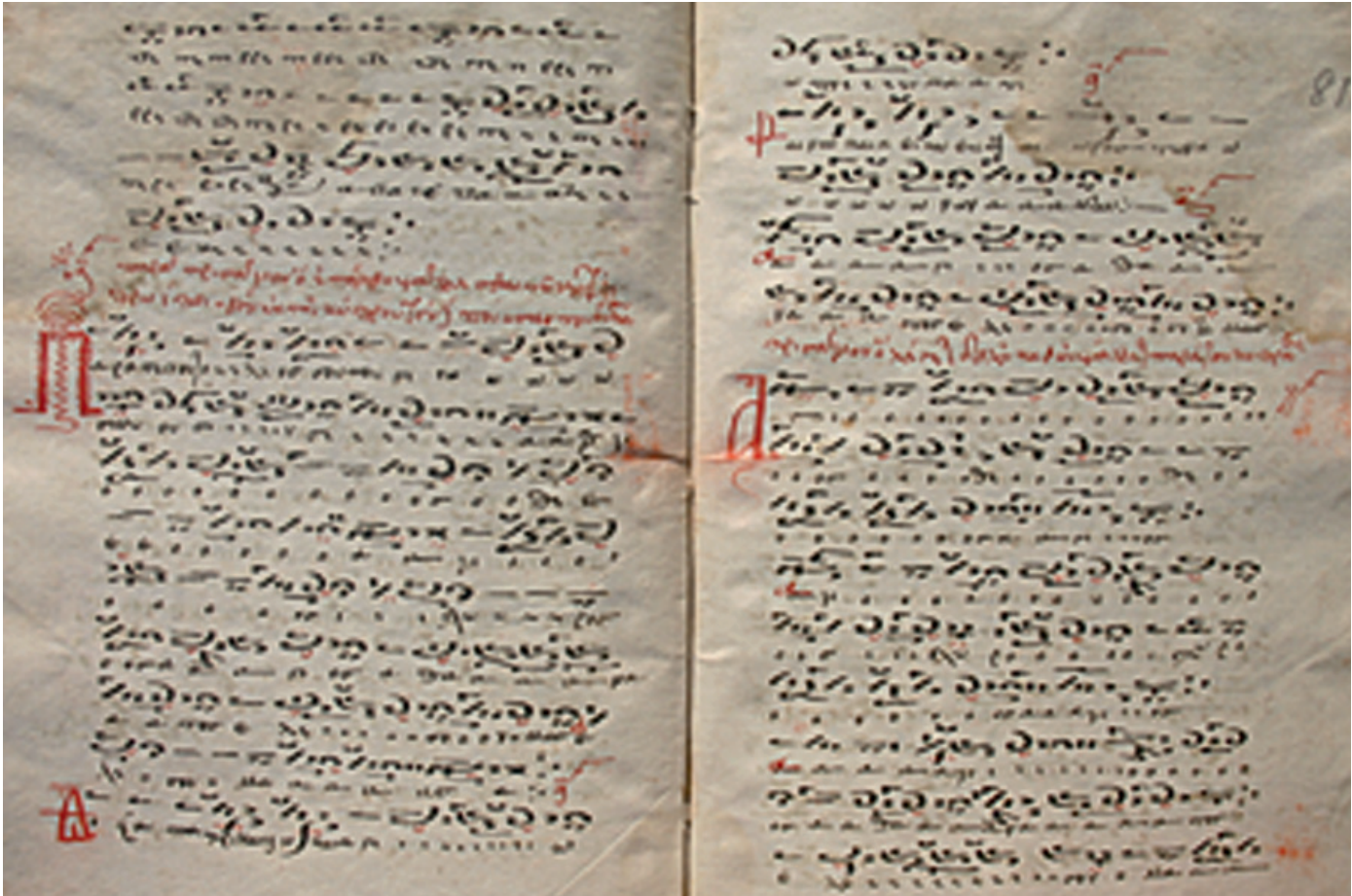
Ένας από τους κυριότερους και πρώτους εκπροσώπους της κυπριακής εκκλησιαστικής μουσικής παράδοσης είναι ο ιερέας και διδάσκαλος Κωνσταντίνος Φλαγγής, ο οποίος έζησε και έδρασε κατά το δεύτερο ήμισυ του 15ου και στις αρχές του 16ου αιώνα. Πέραν από τους καλλωπισμούς σχεδόν ολό-

φ. 82: Χειρ. Λειμώνος 300 (1475-1500) Σύνθεση Ιωάννη Κορδοκοτού.

κληρου του Μαθηματαρίου, στο μουσικό χειρόγραφο Κουτλουμουσίου 427 από τα τέλη του 16ου αιώνα, ανθολογείται ένας σημαντικός αριθμός συνθέσεων του και στο μουσικό χειρόγραφο Σινά 1313 του 16ου αιώνα.

Η ΜΟΥΣΙΚΗ ΠΑΡΑΔΟΣΗ ΤΟΥ 16^{ΟΥ} ΑΙΩΝΑ

φ. 81α: χειρ. Λειμώνος 240 (1550-1600) «καθώς ψάλλεται παρὰ τῶν κυπραίων».

Τον 16ο αιώνα αποκρυσταλλώνεται και το ύφος της βυζαντινής μουσικής στην Κύπρο, όπως συνέβηκε και στον τομέα της τέχνης και δεν είναι τυχαίο το γεγονός ότι για πρώτη φορά μεταγλωττίζονται δύσκολα λογοτεχνικά έργα στο κυπριακό ιδίωμα. Η Κυπριακή Ανθολογία αρ. 240 (έτους 1550-1600) που φυλάσσεται σήμερα στη βιβλιοθήκη της Μονής Λειμώνος μας παραδίδει και το πρώτο μουσικό τεκμήριο της κυπριακής ψαλτικής παράδοσης. Πρόκειται για ένα τρισάγιο που φέρει για πρώτη φορά την ένδειξη «καθώς ψάλλεται παρὰ τῶν Κυπραίων», που υποδηλώνει ένα ιδιαίτερο τοπικό μουσικό ύφος ενταγμένο σε ένα ευρύτερο μουσικό πλαίσιο των διαφόρων περιφερειακών μουσικών παραδόσεων που αναπτύχθηκαν μετά την άλωση της Κωνσταντινουπόλεως.

Ο Εμμανουήλ και ο Παύλος Επίσκοπος

Δύο μελοποιοί που έζησαν περίπου την ίδια εποχή με τον Κωνσταντίνο Φλαγγή είναι ο Εμμανουήλ και ο Παύλος Επίσκοπος. Ο Εμμανουήλ και οικονόμος Κύπρου μνημονεύεται στον κώδικα Κουτλουμουσιού 427 με μια σύνθεση, ενώ ο

Παύλος Επίσκοπος μνημονεύεται με περισσότερες συνθέσεις συνδεδεμένες με την τοπική λατρεία. Συνθέτει στιχηρά προς τιμήν του επισκόπου Κύπρου Επιφανίου και προς τιμήν της Παναγίας του Κύκκου.

Ο Ιερώνυμος Τραγωδιστής

Η πιο εξέχουσα μουσική προσωπικότητα της κυπριακής μουσικής παράδοσης του 16ου αιώνα είναι ο Ιερώνυμος Τραγωδιστής. Πρόκειται για μια πολύπλευρη μουσική μορφή της μεταβυζαντινής μελοποιίας, ο οποίος μνημονεύεται ως γραφέας μουσικών και άλλων χειρογράφων, θεωρητικός και συγγραφέας μιας σημαντικής μουσικής πραγματείας και συνθέτης και υμνογράφος δεκαπεντασύλλαβων μαθημάτων. Πέραν από τις μουσικές του δραστηριότητες, ασχολείται συν τω χρόνω με τη συλλογή και το εμπόριο των χειρογράφων. Γύρω στα μέσα του 16ου αιώνα φεύγει για τη Βενετία, όπου εκεί σπουδάζει τρία χρόνια αρμονία και σύνθεση με τον Zarlino, και μετά σπουδάζει έξι χρόνια στο Πανεπιστήμιο της Πάντοβα φιλολογία και ιατρική. Στη συνέχεια ο Ιερώνυμος Τραγωδιστής βρίσκεται στο Augsburg, όπου δουλεύει για την